

XÂY DỰNG HỆ THỐNG BÀI TẬP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC CẢM THỤ VĂN HỌC CHO HỌC SINH LỚP 4 TRONG DẠY HỌC ĐỌC

Hồ Thị Cẩm Tú
Trường TH, THCS và THPT FPT Đà Nẵng, thành phố Đà Nẵng
Trường Đại học Sư phạm Đà Nẵng

Tóm tắt: Năng lực cảm thụ văn học (CTVH) là một trong những năng lực quan trọng trong môn Tiếng Việt ở tiểu học. Việc phát triển năng lực CTVH cho học sinh lớp 4 giúp học sinh thấu hiểu được vẻ đẹp nghệ thuật, góp phần hình thành nhân cách và tình cảm phong phú. Bài viết tập trung trình bày những nguyên tắc và quy trình xây dựng hệ thống bài tập, từ đó đề xuất hệ thống bài tập nâng cao năng lực CTVH cho học sinh lớp 4.

Từ khóa: Năng lực cảm thụ văn học; dạy học đọc; học sinh lớp 4; hệ thống bài tập.

DEVELOPING A SYSTEM OF EXERCISES TO ENHANCE LITERARY APPRECIATION COMPETENCE FOR GRADE 4 STUDENTS IN READING INSTRUCTION

Ho Thi Cam Tu
FPT Primary, Secondary, and High School, Da Nang City, Vietnam
University of Education, University of Danang

Abstract: Literary appreciation competence is one of the essential components of the Vietnamese language curriculum at the primary level. Developing this competence in Grade 4 students enables them to perceive the aesthetic value of literary texts, contributes to the formation of personal character and rich emotional development. This article focuses on presenting the principles and procedures for designing a system of exercises, thereby proposing a practical exercise system aimed at enhancing the literary appreciation competence of Grade 4 students.

Keywords: Literary appreciation competence; reading instruction; 4th grade students; exercise system.

Nhận bài: 09/05/2025

Phản biện: 10/06/2025

Duyệt đăng: 14/06/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

CTVH là “quá trình tiếp nhận, hiểu, cảm nhận được nội dung, nghệ thuật, ý nghĩa tư tưởng và tình cảm của tác phẩm văn học. Năng lực CTVH được hình thành thông qua hoạt động tiếp nhận và cảm thụ tác phẩm văn học – chính là quá trình tổ chức dạy học hoạt động đọc văn bản văn học trong giờ học Đọc”.

Hệ thống bài tập được đề xuất trong bài báo là một giải pháp hữu ích để phát triển năng lực CTVH cho học sinh lớp 4. Các bài tập này được thiết kế đa dạng, phong phú, bám sát chương trình sách giáo khoa, giúp học sinh vừa nắm vững kiến thức vừa phát triển năng lực CTVH một cách hiệu quả. Việc ứng dụng hệ thống bài tập này vào dạy học tiếng Việt lớp 4 góp phần nâng cao chất lượng CTVH đồng thời khơi dậy niềm yêu thích và hứng thú học tập môn Tiếng Việt cho học sinh.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Nguyên tắc xây dựng hệ thống bài tập

2.2.1. Hệ thống bài tập phải đảm bảo tính mục tiêu, nội dung môn Tiếng Việt

Bài tập phải bám sát yêu cầu cần đạt (YCCĐ) của môn học và bài đọc, góp phần phát triển năng lực, phẩm chất cho học sinh.

2.2.2. Hệ thống bài tập phải đảm bảo phát huy tính chủ động, tích cực sáng tạo của người học

Bài tập phải tạo cơ hội để học sinh suy nghĩ, trình bày quan điểm, liên hệ bản thân và phát triển tư duy độc lập.

Giáo viên cần khuyến khích sự đa dạng trong cách phát biểu, trả lời để nắm được sự phát triển nhân cách và năng lực của từng học sinh.

2.2.3. Hệ thống bài tập phải có tính đa dạng

Câu hỏi cần phong phú về hình thức và đa dạng về nội dung nhằm tăng hứng thú học tập, kích thích sự sáng tạo và năng lực thực hành của học sinh.

Đa dạng hóa bài tập còn hỗ trợ giáo viên linh hoạt trong tổ chức dạy học theo nhiều phương pháp như dự án, trạm, liên môn,...

2.2.4. Hệ thống bài tập phải đảm bảo tính sư phạm

Bài tập cần có ngôn ngữ rõ ràng, dễ hiểu, phù hợp với trình độ nhận thức của học sinh tiểu học.

Đảm bảo mức độ câu hỏi phân hóa các mức độ để học sinh ở nhiều năng lực khác nhau đều có thể tham gia và phát triển.

2.2. Quy trình xây dựng hệ thống bài tập

Bước 1: Xác định mục tiêu, dạng bài tập và nội dung cảm thụ

Bước 2: Thiết kế bài tập cảm thụ

Bước 3: Xây dựng đáp án – gợi ý trả lời

Bước 4: Thử nghiệm và hoàn thiện hệ thống bài tập

2.3. Hệ thống bài tập phát triển năng lực cảm thụ văn học trong dạy học đọc

Dạng bài tập

Dạng các bài tập giúp học sinh tìm hiểu nội dung của bài đọc

Dạng các bài tập giúp học sinh tìm hiểu tính

nghệ thuật của tác phẩm

Dạng các bài tập bồi dưỡng tình cảm thẩm mỹ, phát triển tâm hồn và nhân cách của học sinh

Ví dụ minh họa:

** Bài tập giúp học sinh tìm hiểu nội dung của bài đọc*

Khi mới bắt đầu vẽ chân dung, Hoa Nhỏ có mong muốn gì đặc biệt về ngoại hình của mình trong tranh? Điều đó nói lên điều gì về suy nghĩ ban đầu của cô bé về “cái đẹp”? (Bài đọc Những bức chân dung, trang 30 sách Tiếng Việt lớp 4 tập 1, bộ sách Kết nối Tri thức với Cuộc sống)

Gợi ý trả lời: Hoa Nhỏ muốn mắt mình to hơn, lông mi dài hơn và miệng nhỏ hơn. Điều này cho thấy ban đầu cô bé nghĩ rằng “cái đẹp” là nét đẹp bên ngoài, phải theo một tiêu chuẩn nhất định và giống hệt như những gì cô bé mong muốn.

** Bài tập giúp học sinh tìm hiểu tính nghệ thuật của tác phẩm*

Hai câu thơ “Thời gian chạy qua tóc mẹ/ Một màu trắng đến nôn nao” thể hiện tâm trạng gì của người con? Từ “nôn nao” gợi cho em điều gì? (Bài đọc Trong lời mẹ hát, trang 59 sách Tiếng Việt lớp 4 tập 2, bộ sách Kết nối Tri thức với Cuộc sống)

Gợi ý trả lời: Câu thơ thể hiện sự xúc động, lo lắng và day dứt của người con khi chứng kiến mẹ của mình già đi theo năm tháng. Từ “nôn nao” gợi cảm giác bồn chồn, xao xuyến, không yên lòng, như một nỗi đau thầm kín khi nhận ra sự tàn phá của thời gian lên người mẹ mình, đồng thời cũng thể hiện sự trân trọng những gì mẹ đã hy sinh cho mình.

** Bài tập bồi dưỡng tình cảm thẩm mỹ, phát triển tâm hồn và nhân cách của học sinh*

Nếu em là một trong những đa già cổ, chứng

kiến bao nhiêu sự đổi thay của làng quê, em sẽ kể câu chuyện gì về quê hương mình? (Bài đọc Cây đa quê hương, trang 80 sách Tiếng Việt lớp 4 tập 2, bộ sách Kết nối Tri thức với Cuộc sống)

Gợi ý trả lời: Học sinh có thể kể về những buổi họp chợ đông đúc, những trò chơi của đám trẻ con dưới gốc đa, những sự kiện quan trọng của làng, có thể kể về sự phát triển của thôn làng từ khó khăn đến lúc hiện đại, từ những thay đổi về cảnh vật đến con người.

III. KẾT LUẬN

Hệ thống bài tập được đề xuất trong bài báo là một giải pháp hữu ích để phát triển năng lực CTVH cho học sinh lớp 4. Các bài tập này được thiết kế đa dạng, phong phú, bám sát YCCĐ của môn học và nội dung bài đọc, giúp học sinh vừa nắm vững kiến thức về biện pháp tu từ nghệ thuật vừa rèn luyện năng lực CTVH một cách hiệu quả. Việc ứng dụng hệ thống bài tập này vào dạy học đọc Tiếng Việt lớp 4 sẽ góp phần phát triển năng lực CTVH đồng thời khơi dậy niềm yêu thích và hứng thú học tập môn Tiếng Việt cho học sinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018. *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT về Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ Văn*. Hà Nội.
- [2] Lê Thị Thanh Bình, “Một số biện pháp bồi dưỡng năng lực Cảm thụ văn học cho học sinh Tiểu học trong dạy học tập đọc”. *Tạp chí Giáo dục*. Số 131 kì 1–2/2006.
- [3] Võ Thị Bảy, “Tổ chức hoạt động Cảm thụ văn học cho học sinh tiểu học trong dạy học đọc”. *Tạp chí Khoa học Đại học Khánh Hoà*. Số 02–2024–XB, 03/06/2024